

rické, tak po stylistické stránce srovnat s pracemi daným tématem se zabývajícími vědci. O Vojvodovu se tak dozvídáme od obyvatel, kteří Vojvodovo nejen založili, ale i tvořili. Slovy Petra Klepáčka „Vojvodovo bylo v minulosti vzácným plodem s tvrdou slupkou a lahodným jádrem. Po přesídlení slupka zůstala ve Vojvodově, a lahodné a vzácné jádro se rozprsklo v pohraničí jižní Moravy. Jen vzpomínky je na dálku spojovaly. Pravá hodnota spočívala v kvalitě lidí, Vojvodovo byla jen kulisa, v níž se drama odehrávalo“ (Jakoubek 2011: 210).

Jakoubek, M. 2011. *Vojvodovo: kus česko-bulharské historie, tentokrát převážně očima jeho obyvatel*. Brno: CDK.

POUŽITÁ LITERATURA

Jakoubek, M. 2010. *Vojvodovo: etnologie krajan-ské obce v Bulharsku*. Brno: CDK.

Vojtěch Černý – Řeč těla. Neverbální komunikace pro obchodníky i pro běžný život (2012)

Romana Suchá

*Katedra antropologie, Filozofická fakulta,
Západočeská univerzita v Plzni
sucharom@sma.zcu.cz*

„Budu šťastný, když vám tato knížka pomůže k inspiraci, orientaci, poučení, seberozvoji. A budu velmi šťastný, když tyto informace a dovednosti použijete ohleduplně,“ (290) takto uzavírá Vojtěch Černý knihu *Řeč těla. Neverbální komunikace pro obchodníky i pro běžný život*, která vyšla jako 2. aktualizované vydání v nakladatelství Edika v Brně roku 2012.

Publikací zaměřených na neverbální komunikaci pro obchodníky nebo ekonomy je v nabídce internetových i kamenných knihkupectví dostatek, a to jak od českých, tak od zahraničních autorů. Zájem o téma neverbální komunikace trvá, což je zřejmě důvodem reedice knihy

Vojtěcha Černého *Řeč těla* v aktualizovaném vydání.

Knihy Vojtěcha Černého *Řeč těla. Neverbální komunikace pro obchodníky i běžný život* vyšla v 1. vydání v nakladatelství Computer Press v Brně roku 2007, 2. aktualizované vydání vyšlo v nakladatelství Edika v Brně roku 2012.

Autor člení 2. vydání knihy *Řeč těla* o 296 stranách do 19 kapitol, oproti 1. vydání je kniha rozšířena o 42 stran a o 1 kapitolu. Jak 1. vydání z roku 2007, tak 2. aktualizované vydání z roku 2012 doplňuje vložené DVD.

Ústředním tématem knihy *Řeč těla* je prezentace základních složek neverbální komunikace a aplikace získaných poznatků v běžném i v profesním životě. Kniha je pojata jako průvodce obsahující řadu rad a cvičení pro přizpůsobení řeči těla v různých pracovních situacích a v partnerských vztazích.

V prvních dvou kapitolách se Černý zabývá vymezením pojmů komunikace a neverbální komunikace. V kapitolách 3–10 se věnuje jednotlivým složkám neverbální komunikace: proxemice, posturologii, kinezice a gestice, mimice, haptice, očnímu kontaktu, paralingvistice, vzhledu a úpravě zevnějšku. Prvních 10 kapitol je vždy zakončeno oddílem *Souhrn kapitoly*, v němž je jejich obsah shrnut do několika bodů a na závěr jsou uvedeny *Otázky a cvičení*, které mohou být využitelné nejen pro běžného čtenáře, ale také jako pomůcka pro lektora v kurzech neverbální komunikace.

Dalších 9 kapitol je zaměřeno na rady, jak vysílat správné signály řeči těla a kterých negativních projevů je potřeba se vyvarovat. Kapitola 11 je pojata jako „rychlý průvodce“ řeči těla. Kapitola 12 je průvodcem obchodní schůzkou z hlediska neverbální komunikace.

V kapitole 13 se Černý zabývá tématem neverbální komunikace v partnerských vztazích a v kapitole 14 se znovu vrací k neverbální komunikaci na pracovišti a rozebírá téma přijímacího pohovoru a výběru zaměstnanců.

Kapitola 15 je věnována kulturním odlišnostem neverbální komunikace „nejen pro cestovatele“ - tato kapitola je do 2. vydání nově zařazena. V kapitole 16 autor uvádí rady pro neverbální komunikaci se šéfem a v kapitolách 17 a 18 se vrací k mezipohlavním rozdílům v neverbální komunikaci (viz dříve kapitola 13) a radí

čtenářům, jak úspěšně flirtovat pomocí signálů neverbální komunikace. Závěrečné rady jsou shrnuté v kapitole 19. Následuje *Seznam použité a doporučené literatury a Rejstřík*.

Kniha obsahuje řadu fotografií a ilustrací, které dokumentují jednotlivé jevy neverbální komunikace.

V čem se shoduje a v čem se liší 2. aktualizované vydání knihy *Řeč těla* z roku 2012 v porovnání s 1. vydáním z roku 2007?

Prvních 8 kapitol a část 9. kapitoly (1–140) zůstaly ve 2. vydání beze změny v porovnání s 1. vydáním. V kapitole 5 je u obou vydání zařazen test poznávání gest (78–101), v němž je uvedeno 139 kreseb gest, které se nápadně podobají kresbám 143 gest známých z knihy Zdeňka Kleina *Atlas sémantických gest* (Klein 1998: 30–48). Rovněž vyjádření interpretace těchto gest a procenta osob, které takto odpověděly, se shodují s informacemi uvedenými v Kleinově publikaci. Odkaz na knihu *Atlas sémantických gest* ani na autora Zdeňka Kleina není uveden ani v této kapitole ani v závěru knihy v seznamu použité literatury.

V kapitolách 9, 12, 15 a 17 jsou nově zařazené doslovně přejaté části knihy Dianny Booher *Komunikujte s jistotou* (Booher 1999). Tyto přejaté pasáže jsou vždy uvedené podnadpisem *Několik rad od Dianny Booher*, není však vyznačeno, že jde o doslovné citace.

V kapitole 9 jsou z knihy *Komunikujte s jistotou* doslovně přejaty strany 143–145 (Booher 1999: 295–296). V kapitole 12 jsou z této knihy doslovně přejaty strany 201–202 (Booher 1999: 297–300).

V 9. kapitole je ve druhém vydání nově zařazena podkapitola *Neverbální komunikace v telefonickém rozhovoru* (141–143). Tato kapitola je rozšířena o dechová cvičení, cvičení tvoření hlasu – fonace a cvičení hlasové ohebnosti (145–153), které jsou převzaty od jiných autorů (Urbanová 2009: 206–207, 213), (Langer 1993: 89–91), (Kohout 1998: 127–128), odkaz na tyto autory je uveden na str. 145 v části *Otázky a cvičení*, není však zmíněno, že následují doslovné citace z děl těchto autorů.

Jak již bylo uvedeno výše, 2. vydání obsahuje oproti 1. vydání navíc kapitolu 15 nazvanou *Neverbální komunikace (nejen) pro cestovatele* (265–278). Část této kapitoly má podtitul

Jednání v různých kulturách (s důrazem na gestikulaci), v níž je zahrnuto *Několik rad od Dianny Booher*. Následující strany (267–270) jsou zcela přejaty z knihy *Komunikujte s jistotou* (Booher 1999: 289–293). V této kapitole je nepřesně zobrazen první symbol (271), který lze podle autora interpretovat v USA jako „dobře“, v Japonsku jako „peníze“, ve Francii jako „nula“ a v Brazílii jako „tabu“. Tato interpretace je nepřesná, neboť v USA gesto „dobře“ nemá stejný tvar jako symbol na fotografii, v Japonsku je symbol „peníze“ vyjádřen jinou pozicí gesta a ve Francii má symbol „nula“ jinou pozici prstů.

V kapitole 17 jsou znovu uvedené rady od Dianny Booher (281), které jsou přejaté téměř doslova (Booher 1999: 286–287).

Za zásadní nedostatek považují, že v seznamu literatury chybí odkaz na knihu Zdeňka Kleina *Atlas sémantických gest* (Klein 1998), z níž autor zjevně čerpal v testu poznávání gest v kapitole 5. Není jasné, zda jde o prezentaci výzkumu Vojtěcha Černého, rozhodně je zarážející, že se vyjádření interpretace gest procenty respondentů překvapivě shodují s výsledky Zdeňka Kleina. Viz např. obr. 2 (78) Nadřazenost, porozumění 50 % – stejná hodnota viz Klein (Klein 1998: 190); obr. 3 (79) Úzkost, obavy 27,7 % – stejná hodnota viz Klein (Klein 1998: 191); obr. 7 (79) Přemýšlení, též rozpaky 59,2 % – stejná hodnota viz Klein (Klein 1998: 182); obr. 8 (79) Rozpaky, též nuda 17,4 % – stejná hodnota viz Klein (Klein: 1998: 183) atd.

V kapitole 1 (22–24) Černý uvádí několik citací a parafrází různých autorů, zdroj citací však v knize není upřesněn – např.: Naumann, F., 2002; Geist, B., 1992; Janoušek, J. 1968; Kohoutek, R., 1998; Říčan, P., 1972; Kunczik, M., 1994. Odkazy na díla těchto autorů nejsou uvedeny ani v závěru 1. kapitoly ani na konci knihy v seznamu použité literatury. Tento způsob práce se zdroji je ve vědeckém diskursu naprosto nestandardní.

V seznamu literatury je nepřesně uveden název Langerovy publikace, který je správně *Úspěch veřejné promluvy* (Langer 1993), nikoli *Úspěchy veřejné promluvy*.

V přehledu použité a doporučené literatury mohlo být uvedeno ve 2. vydání více recentních publikací k danému tématu. Jedinou publikací

vydanou po r. 2007 je v přehledu literatury kniha *Rétorika pro právníky* (Urbanová 2009).

Obě vydání knihy Vojtěcha Černého *Řeč těla* doplňuje DVD, které je rozděleno do 6 částí navazujících na kapitoly 3–8. Jde o videonahrávky běžných komunikačních situací v českém kulturním kontextu: vzdálenost, postoje, gestika, mimika, haptika, oční kontakt. V obou DVD, která doplňují 1. i 2. vydání knihy, je první část videomateriálu shodná. V DVD ke 2. vydání jsou nově zařazeny čtyři další oddíly: Kulturní rozdíly 1, Kulturní rozdíly 2, Signály rukou, Neverbální komunikace. V části *Kulturní rozdíly 1* je zdůrazněno, v jakých pracovních pozicích a situacích je možné se setkat s kulturními rozdíly mezi účastníky komunikace. Jako příklad jsou uvedené scénky, které demonstrují, v jaké situaci je v některých evropských a mimoevropských zemích vhodné zahájit obchodní jednání. V části *Kulturní rozdíly 2* jsou prezentované videoukázky, jakým způsobem si lidé vyjadřují úctu v různých částech světa, jaké jsou formy pozdravu a jaké jsou kulturní odlišnosti v očním kontaktu. V oddílu *Signály rukou* je uvedeno 15 příkladů kulturně specifických gest, která mohou mít v různých zemích různý význam a u nichž může dojít k nesprávné interpretaci. Poslední část DVD, nazvaná *Neverbální komunikace*, je pojata jako test porozumění interkulturním odlišnostem neverbální komunikace v různých částech světa. V nově zařazených částech DVD, které se týkají kulturních rozdílů neverbální komunikace, je téma interkulturních odlišností prezentováno poněkud povrchně a zjednodušeně, nicméně je pozitivní, že bylo DVD ve 2. vydání o tyto nové oddíly rozšířeno.

Přes výše zmíněné nedostatky lze konstatovat, že kniha Vojtěcha Černého *Řeč těla* patří k relativně zdařilým publikacím na téma neverbální komunikace, které jsou v současné době na našem trhu k dispozici. Knihu lze doporučit zájemcům o téma neverbální komunikace z řad studentů sociální a kulturní antropologie, psychologie, ekonomie a pedagogických oborů a jako inspiraci pro školitele v oboru neverbální komunikace a pro obchodníky v podnikové praxi, a to hlavně jako podnět k dalšímu studiu. Domnívám se, že pro širokou veřejnost může tato kniha posloužit k inspiraci, orientaci, poučení a seberozvoji, což je záměrem autora, který uvádí v závěru knihy (290).

Černý, V. 2012. *Řeč těla. Neverbální komunikace pro obchodníky i pro běžný život*. 2. vydání. Brno: Edika.

POUŽITÁ LITERATURA

Booher, D. 1999. *Komunikujte s jistotou*. Brno: Computer Press.

Černý, V. 2007. *Řeč těla. Neverbální komunikace pro obchodníky i běžný život*. 1. vydání. Brno: Computer Press.

Klein, Z. 1998. *Atlas sémantických gest*. Praha: HZ.

Kohout, J. 1998. *Rétorika. Umění mluvit a jednat s lidmi*. Praha: Management Press.

Langer, A. 1993. *Úspěch veřejné promluvy*. Praha: Fortuna.

Urbanová, M. 2009. *Rétorika pro právníky*. Plzeň: Aleš Čeněk.